

TARPTAUTINIS MOBILUMAS IR ASMENYBĖS BRUOŽAI

Goda Kaniušonytė, Inga Truskauskaitė, Lina Gervinskaitė

Mykolo Romerio universitetas, Vilniaus universitetas

Anotacija

Didėjant iš Lietuvos išvykstančių svetur gyventi ir dirbti žmonių skaičiui, įvertinus kompleksines šio reiškinio pasekmes, jau dešimtmetį Lietuvoje tyrinėjamos išvykimo priežastys. Dauguma tyrimų sutelkta ties aplinkos veiksniais, nors daugiau kaip prieš dešimtmetį atlikti užsienio autorių tyrimai atskleidė, kad jie negali visiškai paaiškinti migravimo motyvų. Tyrimo tikslas – įvertinti, kaip žmonių tarptautinis mobilumas siejasi su asmenybės bruožais. Tyrime dalyvavo 369 skirtingų specialybių studentai nuo 19 iki 28 metų amžiaus. Tiriamiesiems vertinti taikyta šešių faktorių asmenybės klausimyno *HEXACO PI-R* lietuviškoji versija ir autorių sudarytos *Polinkio išvykti iš šalies* (Cronbach $\alpha = 0,82$) bei *Pasitenkinimo gyvenimu šalyje* (Cronbach $\alpha = 0,83$) skalės. Straipsnyje aptariami tyrimo rezultatai.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: asmenybės bruožai, tarptautinis mobilumas, migracija, polinkis išvykti, pasitenkinimas gyvenimu šalyje.

Abstract

The number of people leaving Lithuania to live and work abroad has been increasing and this phenomenon has complex consequences. Therefore, reasons for leaving have been studied in Lithuania for a decade. However, most of the research concentrates on environmental factors even though studies conducted by foreign authors more than a decade ago revealed that environmental factors cannot explain all motives for migration. There is a lack of research in this field, therefore the aim of this research is to evaluate how international mobility is related to personality traits. 369 students from different study programs participated in the study. Participants' age was 19–28. Participants completed Lithuanian version of six-factor HEXACO PI-R, Propensity to leave country scale (Cronbach $\alpha = 0.82$) and Satisfaction with one's country scale (Cronbach $\alpha = 0.83$) developed by authors. The results of the research are discussing in the article.

KEY WORDS: personality traits, international mobility, migration, propensity to leave, satisfaction with one's country.

Įvadas

Tarptautinis mobilumas – gyventojų judėjimas iš vienos šalies į kitą – tampa kasdienybe. Ši sąvoka, kaip ir jos sinonimas, – tarptautinė migracija arba tiesiog migracija – apima visą galimą sąvokų, susijusių su išvykimu iš savo šalies, trumpalaikio ir ilgalaikio rezidavimo užsienio šalyse, studijavimo ir darbo užsienio šalyse, judėjimo iš vienos šalies į kitą ir pan., spektrą. Tarptautinio mobilumo reiškinys Europos Sąjungoje įvardijamas kaip asmenų judėjimo laisvės dalis ir yra skatintinas, nes „mobilumas suartina piliečius ir gerina tarpusavio supratimą (...), skatina solidarumą ir keitimąsi idėjomis (...), užtikrina ekonominę, socialinę ir regioninę sanglaudą“ (Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija, 2006, p. 5). Vis dėlto, be teigiamų migracijos aspektų, galime pastebėti ir kitų gyventojų migracijos padarinių, kurie ypač skaudūs Lietuvai, kur migracija, net ir neilgalaike, dažniausiai yra vienakryptė, pasireiškianti išvykimu iš Lietuvos ir dažnai, nepaisant jos trukmės, vadinama *emigracija*.

Lietuvių išvykimo, arba emigracijos, padariniai yra kompleksiniai: be didėjančių pavienių Lietuvos piliečių pajamų, išvelgiama grėsmė ne tik šalies ekonomikai, valstybės demografinėi padėčiai, bet ir intelektiniam šalies potencialui bei kultūros raidai (Glinskienė, Petuškienė, 2009; Stulgienė, Daunorienė, 2009; Labanauskas, 2006; Pi-

lietinės visuomenės institutas, 2005). Įvardijami ir psichologiniai migracijos padariniai. Beveik visais atvejais tiek išvykimas, tiek grįžimas susiję su patiriamu dideliu stresu ne tik išvykstantiems ar grįžtantiems individams, bet ir jų šeimoms (Bhugra, Jones, 2001). Kartais išvykusiesiems padidėja savivertė, lankstumas, susiję su ištikinimais ir įpročiais (Villarroel, 2011), o kartais mažėja pasitikėjimas savimi, tai paprastai priklauso nuo išvykstančiojo lūkesčių ir pasiektų rezultatų (Bhugra, Ayonrinde, 2004). Sėkmės atveju, nepaisant patiriamo streso, padidėja šeimos perkamumo galia, tačiau beveik visais atvejais šeima turi susidoroti ir su vaidmenų pokyčiais šeimoje (Giannelli, Mangiavacchi, 2010; Vladicescu, 2008), iššūkiams poros ir tėvų bei vaikų santykiams, galimais sunkumais dėl vaikų elgesio ir vertybių pokyčiais (Maslauskaitė, Stankūnienė, 2008; Šileika ir kt., 2008).

Padarinių reikšmingumas skatina tyrinėti išvykimo priežastis, šie tyrimai Lietuvoje vykdomi jau daugiau nei dešimtmetį (Čiarnienė ir kt., 2009; Dapkus, Matuzevičiūtė, 2008; Martinaitis, Žvalionytė, 2007; Daugėla ir kt., 2000). Viena iš tyrinėtų ir patvirtintų migracijos priežasčių – ekonominė ir finansinė padėtis Lietuvoje (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009), aiškinama neoklasikinės ekonomikos teorijos „stūmimo“ ir „traukos“ modeliu (Castles, Miller, 2003). Akivaizdu, kad prasta ekonominė padėtis šalyje gali kelti nepasitenkinimą ja, o nepasitenkinimas gyvenamąja vieta didina išvykimo gyventi svetur tikimybę (Lu, 1999). Kita ryškėjanti migracijos priežastis – socialinė ir kultūrinė padėtis, aiškinama kaip „transnacionalizmas“ (Kuzmickaitė, 2004). Vis dėlto šios teorijos nepaaiškina, kodėl vieni išvyksta, kiti pasilieka, kiek tai priklauso nuo susiklosčiusių aplinkybių, o kiek nuo individualių žmogaus savybių. Yra tyrimų, kurie atskleidžia, kad aplinkos veiksniai negali visiškai paaiškinti migracijos motyvų (Boneva, Frieze, 2001; Boneva et al. 1997, 1998; Šeibokaitė ir kt., 2009). B. S. Boneva su kolegomis (1997, 1998, 2001) savo tyrimuose nustatė, kad tie žmonės, kurie pasirenka palikti savo šalį, turi aukštesnę laimėjimų ir galios bei mažesnę afiliacijos motyvaciją, nei tie, kurie pasirenka likti gyventi savo šalyje. Be to, nustatyta, kad tie, kurių didesnė laimėjimų motyvacija ir kuriems darbas yra didesnė vertybė nei šeima, yra labiau linkę išvykti iš savo šalies, nei tie, kurių laimėjimų motyvacija yra mažesnė ir šeimą jie vertina labiau negu darbą (Frieze et al., 2004).

Nustatyta ir tai, kad tarptautinis mobilumas ir asmenybės savybės yra susiję. K. Silventoinen ir kiti (2008) atskleidė, kad žmonių, kurie keičia savo gyvenamąją vietą ir jos nekeičia, asmenybės skiriasi. Migruoti linkę vyrai ir moterys pasižymi didesniu ekstravertiškumu nei nelinkusieji migruoti. Migruoti linkę vyrai yra neurotiškesni, o tarp moterų šis skirtumas nenustatytas. M. Jokela ir kiti (2008) nustatė, kad didesnis emocionalumas susijęs su didesniu polinkiu migruoti. Be to, šie autoriai nustatė ryšį tarp didesnio polinkio migruoti ir didesnio socialumo bei aktyvumo. Nustatyta ir tai, kad labiau linkę migruoti žmonės yra atviresni patyrimui, jiems būdingas mažesnis sutariamumas (Jokela, 2009).

Nustatytas ryšys ne tik tarp asmenybės savybių ir tarptautinio mobilumo, bet ir tarp asmenybės savybių bei mobilumo šalies viduje. A. S. Camperio Ciani ir kiti (2007) nustatė, kad Italijos salų gyventojai yra intravertiškesni, sąmoningesni [penkių faktorių modelių *sąmoningumo* skalė didžiaja dalimi atitinka HEXACO šešių faktorių modelio *disciplinuotumo* skalę], emociškai stabilūs ir mažiau atviri patyrimui nei žemyno

gyventojai. Be to, žmonės, kurie iš salų persikelia gyventi į žemyną, yra ekstravertiškesni ir atviresni patyrimui nei tie, kurie lieka gyventi salose. Šie autoriai, tyrinėdami žmones, kurie linkę migruoti ar likti gyventi savo šalyje, taip pat nustatė, kad mobilumas susijęs atvirumu pokyčiams ir stimuliacijos poreikiu, o S. T. Aidan ir kiti (2011) atskleidė, kad mobilumas susijęs su polinkiu ieškoti naujovių.

Tyrimai, susiję su tarptautiniu mobilumu ir asmenybės savybėmis, nevienareikšmiški. Atskleista, kad migruoti linkę suomių yra neurotiškesni (Jokela et al., 2008; Silventoinen, 2008). Tokie patys rezultatai gauti ir Lietuvoje, palyginus išvykusias ir Lietuvoje likusias gyventi moteris (Šeibokaitė ir kt., 2009). Jungtinėse Amerikos Valstijose toks ryšys nenustatytas (Jokela, 2009), taip pat ir Lietuvoje, palyginus ketinančių ir neketinančių išvykti asmenybės bruožus (Paulauskaitė ir kt., 2010). Šio Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad ketinantieji išvykti yra mažiau drausmingi (sąmoningi) nei tie, kurie neketina niekur vykti (Paulauskaitė ir kt., 2010). Užsienio šalių mokslininkų tyrimuose ši sąsaja nenustatyta. Be to, pastebėta, kad emigravusios lietuvės pasižymi didesne ekstraversija, yra emociškai stabilesnės ir drausmingesnės (sąmoningesnės) nei gyvenančios Lietuvoje (Šeibokaitė ir kt., 2009).

Šis tyrimas atliktas, atsižvelgiant į kitų autorių atliktų tyrimų rezultatų nevienareikšmiškumą ir galimus kultūrinius šalių skirtumus. Tyrimas svarbus tuo, kad leidžia nustatyti, kokiomis asmenybės savybėmis pasižymintys žmonės yra labiau patenkinti gyvenimu Lietuvoje, kurie linkę išvykti, o kurie – pasilikti, taip galima įvertinti, kiek verta nerimauti dėl Lietuvos demografinės ir kultūrinės ateities.

Tyrimo tikslas: įvertinti, kaip žmonių tarptautinis mobilumas susijęs su asmenybės bruožais.

Tyrimo uždaviniai:

- nustatyti polinkio išvykti iš Lietuvos ir asmenybės bruožų sąsajas;
- nustatyti pasitenkinimo gyvenimu Lietuvoje ir asmenybės bruožų sąsajas;
- palyginti polinkio išvykti iš Lietuvos ir pasitenkinimo gyvenimu Lietuvoje sąsajas su asmenybės bruožais.

1. Metodika

Dalyviai. Tyrime dalyvavo 369 respondentai nuo 19 iki 28 metų amžiaus: 278 (75 proc.) moterys ir 91 (25 proc.) vyras. Tiriamieji atrinkti patogiosios atrankos būdu. Visų tiriamųjų specialybės skirtingos (ekonomika, geografija, socialiniai mokslai, sveikos gyvensenos pedagogika, psichologija, lietuvių kalba, fizika, fizika ir taikomoji komunikacija, teisė, teisė ir valdymas), studentai atrinkti iš dviejų universitetų. Tyrimas atliktas 2011 m. balandį–gegužę, anonimiškai.

Įvertinimo būdai. Atliekant tyrimą taikyta šešių faktorių asmenybės klausimyno HEXACO PI-R (Ashton, Lee, 2009) lietuviškoji versija (Truskauskaitė ir kt., 2011) bei autorių sudarytos *Polinkio išvykti iš šalies* bei *Pasitenkinimo gyvenimu šalyje* skalės.

HEXACO PI-R. Klausimą sudaro 200 teiginių. 192 teiginiai suskirstyti į 6 skales (jos matuoja aukštesnio lygio asmenybės bruožus) po 32 teiginius. Kiekviena skalė sudaro 4 subskalės (matuoja žemesnio lygio asmenybės bruožus) po 8 teiginius. Be to, yra viena papildoma 8 teiginių subskalė. Skalių ir subskalių aprašymai pateikti

1 lentelėje. Tiriamieji kiekvieną teiginį turėjo įvertinti pagal 4 balų skalę, kur 1 reiškia *visiškai nesutinku*; 2 – *nesutinku*; 3 – *sutinku*; 4 – *visiškai sutinku*. Visų skalių patikimumas vertintinas kaip labai geras – jų vidinio suderinamumo *Cronbach α* įverčiai yra ne mažesni kaip 0,83. Dauguma subskalių taip pat vertintinos kaip labai patikimos ar gana patikimos. Klausimyno faktorinė analizė patvirtino labai gerą struktūrinį klausimyno validumą (Truskauskaitė ir kt., 2011).

Polinkio išvykti iš šalies skalė. Skalę sudaro 7 teiginiai, pvz., „Jei turėčiau galimybę gerai užsidirbti svetur, tuojau pat išvažiuočiau“, vertinti pagal 4 balų skalę, kur 1 reiškia *visiškai nesutinku*; 2 – *nesutinku*; 3 – *sutinku*; 4 – *visiškai sutinku*. Didesnis skalės balas reiškia didesnę polinkį išvykti. Skalės vidinio suderinamumo įvertis *Cronbach α* lygus 0,82. Pakankamą skalės konstrukto validumą rodo visų teiginių ir visos koreguotos skalės koreliacijos koeficientai (didesni kaip 0,4) (Giles, 2002).

Pasitenkinimo gyvenimu šalyje skalė. Skalę sudaro 5 teiginiai, pvz., „Man Lietuvoje yra gera gyventi“, vertinti pagal 4 balų skalę, kur 1 reiškia *visiškai nesutinku*; 2 – *nesutinku*; 3 – *sutinku*; 4 – *visiškai sutinku*. Didesnis skalės balas reiškia didesnę pasitenkinimą. Skalės vidinio suderinamumo įvertis *Cronbach α* lygus 0,83. Labai gerą skalės konstrukto validumą rodo visų teiginių ir visos koreguotos skalės koreliacijos koeficientai (didesni kaip 0,6) (Giles, 2002).

1 lentelė / Table 1

HEXACO PI-R aukštesnio ir žemesnio lygio asmenybės bruožų apibūdinimai
HEXACO PI-R personality traits and subtraits

Aukštesnio / žemesnio lygio bruožai	Apibrėžimas
Sąžiningumas ir nuolankumas	Asmenys, turintys aukštą įvertį sąžiningumo ir nuolankumo skalėje, nėra linkę manipuliuoti kitais siekdami sau naudą, nesiekia laužyti taisyklių, nėra suinteresuoti įgyti didelių turtų, turėti aukštą socialinį statusą ar ypatingų privilegijų. Priešingai, žmonės, turintys žemą įvertį šioje skalėje, yra labai išpuikę, juos motyvuoja materialinės gėrybės, jie yra linkę laužyti taisykles ir meiliskauti kitiems, kai tai gali būti asmeniškai naudinga
Nuoširdumas	Nusako asmens polinkį būti nuoširdžiam tarpasmeniniuose santykiuose. Turintieji mažą šios subskalės įvertį yra linkę meiliskauti ar apsimesti, kad kažkuriuos žmones mėgsta, tikėdamiesi naudą, o turintieji aukštą įvertį nelinkę manipuliuoti kitais
Teisingumas	Nusako asmens polinkį vengti apgavysčių ir korupcijos. Turintieji mažą šios subskalės įvertį yra linkę pelnytis sukčiaudami ar vogdami, o turintieji aukštą įvertį nėra linkę naudotis kitais asmenimis ar visuomene
Paprastumas	Nusako asmens nesuinteresuotumą dideliais turtais, prabangiais daiktais ar aukštu socialiniu statusu. Turintieji mažą šios subskalės įvertį nori mėgautis ir turtais, ir privilegijomis, juos demonstruoti kitiems, o turinčiųjų aukštą šios subskalės įvertį nelabai motyvuoja pinigai ar socialinis statusas

Aukštesnio / žemesnio lygio bruožai	Apibrėžimas
Kuklumas	Nusako asmens polinkį būti kukliam ir nepretenzingam. Turintieji žemą šios subskalės įvertį mano turį teisę į privilegijas, kurių kiti neturi, o turintieji aukštą įvertį laiko save eiliniaais žmonėmis ir neturi pretenzijų į ypatingas privilegijas
Emocionalumas	Asmenys, turintys aukštą įvertį emocionalumo skalėje, yra linkę bijoti fizinių pavojų, jausti nerimą atsidūrę stresinėse situacijose, jiems reikia emocinio palaikymo iš kitų, jie yra labai prisirišę prie kitų žmonių. Ir priešingai – asmenys, turintys žemą įvertį šioje skalėje, asmeniniuose santykiuose linkę būti neemocionalūs, neprisirišantys ir nepriklausomi. Be to, jie mažai nerimauja net labai stresinėse ar gąsdinančiose situacijose
Baimingumas	Nusako asmens polinkį išgyventi baimę. Žemą šios subskalės įvertį turintys asmenys jaučią nedidelę traumų baimę ir yra santykinai tvirti, drąsūs, nejautrūs fiziniam skausmui, o aukštą įvertį turintieji siekia išvengti bet kokios fizinės žalos
Nerimastingumas	Nusako asmens polinkį jaudintis įvairiomis aplinkybėmis. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje susidūrę su sunkumais išgyvena silpną stresą, o turintieji aukštą įvertį jaudinasi net susidūrę su santykinai mažomis problemomis
Priklausomumas	Nusako asmens poreikį sulaukti emocinio palaikymo iš kitų žmonių. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje pasikliauja savimi ir geba išspręsti problemas be kitų pagalbos ar patarimo, o turintieji aukštą įvertį nori pasidalinti savo sunkumais su tais, kurie gali padėti ir suteikti paguodą
Jausmingumas	Nusako asmens polinkį jausti stiprius emocinius ryšius su kitais. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje nepatiria stiprių emocijų atsisveikindami ar matydami kitų susirūpinimą, o turintieji aukštą įvertį jaučia stiprų emocinį prisirišimą prie kitų ir empatišką jautrumą kitų žmonių jausmams
Ekstraversija	Asmenys, turintys aukštą įvertį ekstraversijos skalėje, linkę pasitikėti savimi vadovaudami žmonių grupėms, mėgautis žmonių sambūriais ir bendravimu, jaustis gerai, entuziastingai ir būti energingi. Tuo tarpu turintieji žemą įvertį šioje skalėje būdami dėmesio centre yra linkę jaustis nejaukiai, mano esą nepopuliarūs, yra abejingi socialinei veiklai ir mažiau gyvybingi
Socialinė savivertė	Nusako asmens polinkį teigiamai save vertinti, ypač socialiniame kontekste. Turintieji aukštą įvertį šioje subskalėje yra patenkinti savimi ir mano turį kitiems patinkančių savybių, o turintieji žemą įvertį jaučiasi esą menkaverčiai ir nepopuliarūs
Socialinė drąsa	Nusako asmens savybę jaustis patogiai ir pasitikėti savimi įvairiose socialinėse situacijose. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje jaučiasi nedrąsiai ar nejaukiai būdami lyderio pozicijoje ar kalbėdami viešai, o turintieji aukštą įvertį noriai bendrauja su nepažįstamais žmonėmis ar kalba didesnėse grupėse

Aukštesnio / žemesnio lygio bruožai	Apibrėžimas
Socialumas	Nusako asmens polinkį mėgautis pokalbiais, socialinėmis interakcijomis ir vakarėliais. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje dažniausiai renkasi veiklą, kur nereikia bendrauti su kitais, o turintieji aukštą įvertį mėgsta kalbėti, svečiuotis ir linksmintis su kitais
Gyvybingumas	Nusako žmogui būdingą entuziazmą ir energiją. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje nelinkę manyti, kad yra labai linksmi ar energingi, o turintieji aukštą įvertį dažniausiai yra optimistiški ir pakylėti
Sutariamumas	Asmenys, turintys aukštą įvertį sutariamumo skalėje, yra linkę ieškoti kompromisų ir bendradarbiauti su kitais, būti geranoriški vertindami kitus, išlikti kantrūs ir lengvai kontroliuoti save bei atleisti kitų padarytą žalą. Tuo tarpu asmenys, turintys žemą įvertį šioje skalėje, linkę supykėti, kai su jais netinkamai elgiamasi, jausti pagiežą juos įžeidusiesiems ar kitaip nusikaltusiesiems, kritiškai vertinti kitus ir užsispyrę ginti savo požiūrį
Atlaidumas	Nusako asmens norą pasitikėti tais žmonėmis, kurie jam kada nors padarė žalos, mėgti juos. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje linkę jausti pagiežą tiems, kurie juos įžeidė, o turintieji aukštą įvertį paprastai yra pasiruošę vėl pasitikėti kitais, net ir po išdavytės atnaujinti draugiškus santykius
Švelnumas	Nusako asmens polinkį būti geranorišku ir negriežtu su kitais žmonėmis. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje vertindami kitus yra linkę būti kritiški, o turintieji aukštą įvertį nenoriai griežtai kitus vertina
Lankstumas	Nusako asmens siekį ieškoti kompromiso ir bendradarbiauti su kitais. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje laikomi užsispyrusiais, jie linkę ginčytis, o turintieji aukštą įvertį vengia ginčų ir priima kitų pasiūlymus, net jei tai neracionalu
Kantrumas	Nusako asmens polinkį verčiau išlikti ramiu, užuot supykus. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje linkę greitai prarasti savitvardą, o aukštą įvertį turinčiųjų yra aukštas pykčio pojūčio ir raiškos slenkstis
Disciplinuotumas	Asmenys, turintys aukštą įvertį šioje skalėje, yra linkę viską organizuoti (tiek laiko, tiek fizinės aplinkos požiūriu), dirbti nuosekliai siekdami tikslų, siekti tikslumo ir tobulumo atlikdami užduotis ir kruopščiai viską apgalvoti prieš priimdami sprendimą. Tuo tarpu turintieji žemą įvertį šioje skalėje linkę nesirūpinti aplinkos tvarka ar tvarkaraščiais, vengti sudėtingų užduočių ar sunkiai įgyvendinamų tikslų, priimti sprendimus impulsyviai ar mažai apsvačius, yra patenkinti darbu, kuriame lieka klaidų
Organizuotumas	Nusako asmens polinkį siekti tvarkos, ypač fizinėje aplinkoje. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje linkę būti nerūpestingi, neturi savo sistemos, o turintieji aukštą įvertį daiktus laiko tvarkingai, mėgsta struktūruotą požiūrį į užduotis
Stropumas	Nusako asmens polinkį stropiai dirbti. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje yra mažai drausmingi, jų laimėjimų motyvacija yra silpna, o turinčiųjų aukštą įvertį yra stipri darbinė etika, jie linkę dėti daug pastangų

Aukštesnio / žemesnio lygio bruožai	Apibrėžimas
Perfekcionizmas	Nusako asmens polinkį būti kruopščiam ir smulkmeniškam. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje toleruoja nedideles klaidas savo darbe ir yra linkę nesirūpinti detalėmis, o turintieji aukštą įvertį atidžiai tikrina klaidas ir stengiasi viską tobulai atlikti
Apdairumas	Nusako asmens polinkį kruopščiai apsvarstyti ir slopinti impulsus. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje elgiasi impulsyviai ir neatsižvelgia į padarinius, o turintieji aukštą įvertį kruopščiai apsvarsto savo galimybes, yra atsargūs ir kontroliuoja save
Atvirumas patyrimui	Asmenys, turintys aukštą įvertį šioje skalėje, linkę žavėtis meno ir gamtos grožiu, yra smalsūs, pasitelkia vaizduotę kasdienėje veikloje, domisi neįprastomis idėjomis ir žmonėmis. Tuo tarpu asmenų, kurie surinko žemą įvertį šioje skalėje, nedomina dauguma meno kūrinių, gamtos ar socialiniai mokslai, jie vengia kūrybinės veiklos, nesidomi radikaliomis ar netradicinėmis idėjomis
Estetiškumas	Nusako asmens mėgavimąsi meno ir gamtos grožiu. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje nelinkę įsijausti į meno kūrinius ar gamtos stebuklus, o turintieji aukštą įvertį labai vertina meną ir gamtos grožį
Smalsumas	Nusako asmens polinkį siekti teorinių ir praktinių žinių apie gamtą bei žmones. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje mažai domisi gamtos ir socialiniais mokslais, o turintieji aukštą įvertį skaito daug įvairios literatūros ir domisi kelionėmis
Kūrybingumas	Nusako asmens polinkį į naujumą ir eksperimentavimą. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje mažai domisi originaliais dalykais, o turintieji aukštą įvertį aktyviai siekia atrasti naujų problemų sprendimo būdų ir išreikšti save per meną
Neįprastumas	Nusako asmens polinkį priimti netradicinius dalykus. Turintieji žemą įvertį šioje subskalėje vengia ekscentriškų ir netradicinių žmonių, o turintieji aukštą įvertį yra imlūs idėjoms, kurios gali pasirodyti keistos ar radikalios
Altruizmas	Nusako asmens polinkį užjausti kitus ir būti geraširdišku. Turintieji aukštą įvertį šioje subskalėje vengia kam nors pakenkti ir yra dosnūs silpniems bei tiems, kuriems reikia pagalbos, o turinčiųjų žemą įvertį negąsdina galimybė ką nors nuskriausti, jie laikomi kietaširdžiais

2. Statistiniai duomenų apdorojimo metodai

Statistinė duomenų analizė atlikta taikant programinį paketą *SPSS for Windows 16.0*. Kadangi taikant Kolmogorovo-Smirnovo testą paaiškėjo, kad kai kurių skalių skirstiniai statistiškai reikšmingai skiriasi nuo normaliojo skirstinio ($p < 0,05$), sąsajoms tarp kintamųjų nustatyti taikytas neparametrinis Spearmano koreliacijos koeficientas.

3. Tyrimo rezultatai

Polinkio išvykti iš šalies ir asmenybės bruožų sąsajos. 2 lentelėje matome, kad polinkis išvykti iš šalies gyventi svetur statistiškai reikšmingai neigiamai susijęs su sąžiningumu ir nuolankumu, emocionalumu, sutariamumu ir disciplinuotumu aukštesnio lygio asmenybės bruožais. Ryšys tarp polinkio išvykti ir ekstraversijos bei atvirumo patyrimui bruožų nenustatytas. Statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys nustatytas tarp polinkio išvykti ir šių aukštesnio lygio HEXACO modelio bruožus apimančių žemesnio lygio bruožų: nuoširdumo, teisingumo, paprastumo, priklausomumo, jausmingumo, socialinės savivertės, atlaidumo, švelnumo, lankstumo, kantrumo, organizuotumo, stropumo, perfekcionizmo ir altruizmo. Su kitais žemesnio lygio bruožais statistiškai reikšmingas ryšys nenustatytas.

Pasitenkinimo gyvenimu šalyje ir asmenybės bruožų sąsajos. Pasitenkinimas gyvenimu savo šalyje statistiškai reikšmingai teigiamai susijęs su sąžiningumu ir nuolankumu, ekstraversijos bei sutariamumo aukštesnio lygio asmenybės bruožais (2 lentelė). Nenustatytas ryšys tarp pasitenkinimo gyvenimu savo šalyje ir emocionalumo, disciplinuotumo bei atvirumo patyrimui aukštesnio lygio bruožų. Statistiškai reikšmingas teigiamas ryšys nustatytas tarp pasitenkinimo gyvenimu savo šalyje ir šių žemesnio lygio asmenybės bruožų: nuoširdumo, teisingumo, paprastumo, jausmingumo, socialinės savivertės, socialinės drąsos, atlaidumo, švelnumo, lankstumo, kantrumo, stropumo, neįprastumo ir altruizmo. Statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys nustatytas tarp pasitenkinimo gyvenimu savo šalyje ir baimingumo. Su kitais žemesnio lygio bruožais statistiškai reikšmingas ryšys nenustatytas.

Polinkio išvykti iš šalies ir pasitenkinimo gyvenimu šalyje sąsajų su asmenybės bruožais palyginimas. Kaip ir tikėtasi, remiantis M. Lu (1999), nustatytas statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys tarp polinkio išvykti ir pasitenkinimo gyvenimu savo šalyje (2 lentelė). Nors šis ryšys yra reikšmingas ir gana stiprus, ne visais atvejais didesnis pasitenkinimas gyvenimu šalyje reiškia mažesnę polinkį išvykti ir atvirkščiai. Nesutapimų nustatyta šių aukštesnio lygio bruožų atvejais: emocingumo bruožas neigiamai susijęs su polinkiu išvykti, tačiau ryšys su pasitenkinimu šalimi nenustatytas; ekstraversija teigiamai susijusi su pasitenkinimu šalimi, tačiau ryšys su polinkiu išvykti nenustatytas. Nesutapimų nustatyta šių žemesnio lygio bruožų atvejais: baimingumas neigiamai susijęs su pasitenkinimu šalimi, tačiau jo ryšys su polinkiu išvykti nenustatytas; priklausomumas, organizuotumas ir perfekcionizmas yra neigiamai susiję su polinkiu išvykti, tačiau šių bruožų ryšys su pasitenkinimu nenustatytas; socialinė drąsa, gyvybingumas ir neįprastumas teigiamai susiję su pasitenkinimu šalimi, tačiau šių bruožų ryšys su polinkiu išvykti nenustatytas.

Asmenybės bruožų ir polinkio išvykti iš šalies bei pasitenkinimo gyvenimu šalyje sąsajos
Correlations between Personality Traits, Propensity to Leave Country and Satisfaction with One's Country

Aukštesnio / žemesnio lygio bruožai / <i>Higher / Lower Level Personality Traits</i>	Spearman koreliacijos koeficientas – r_s / <i>Spearman correlation coefficient – r_s</i>	
	Polinkis išvykti iš šalies / <i>Propensity to Leave Country</i>	Pasitenkinimas gyve- nimu šalyje / <i>Satisfac- tion with One's Country</i>
	–0,649**	
Sąžiningumas ir nuolankumas (H) / <i>Honesty-Humility</i>	–0,212 **	0,214**
Nuoširdumas / <i>Sincerity</i>	–0,156**	0,150**
Teisingumas / <i>Fairness</i>	–0,260**	0,227**
Paprastumas / <i>Greed avoidance</i>	–0,132*	0,179**
Kuklumas / <i>Modesty</i>	–0,074	0,064
Emocionalumas (E) / <i>Emotionality</i>	–0,183**	0,013
Baimingumas / <i>Fearfulness</i>	–0,046	–0,108*
Nerimastingumas / <i>Anxiety</i>	–0,086	–0,027
Priklausomumas / <i>Dependence</i>	–0,175**	0,030
Jausmingumas / <i>Sentimentality</i>	–0,218**	0,137**
Ekstraversija (X) / <i>Extraversion</i>	–0,064	0,206**
Socialinė savivertė / <i>Social self-esteem</i>	–0,123*	0,216**
Socialinė drąsa / <i>Social boldness</i>	–0,005	0,152**
Socialumas / <i>Sociability</i>	–0,012	0,052
Gyvybingumas / <i>Liveliness</i>	–0,060	0,198**
Sutariamumas (A) / <i>Agreeableness</i>	–0,187**	0,247**
Atlaidumas / <i>Forgiveness</i>	–0,177**	0,238**
Švelnumas / <i>Gentleness</i>	–0,144**	0,161**
Lankstumas / <i>Flexibility</i>	–0,104*	0,110*
Kantrumas / <i>Patience</i>	–0,124*	0,217**
Disciplinuotumas (C) / <i>Conscientious- ness</i>	–0,128*	0,096
Organizuotumas / <i>Organisation</i>	–0,110*	0,051
Stropumas / <i>Diligence</i>	–0,107*	0,106*
Perfekcionizmas / <i>Perfectionism</i>	–0,112*	0,099
Apdairumas / <i>Prudence</i>	–0,042	0,010
Atvirumas patyrimui (O) / <i>Openness to experience</i>	–0,012	0,089
Estetiškumas / <i>Aesthetic appreciation</i>	–0,023	0,077

Aukštesnio / žemesnio lygio bruožai / <i>Higher / Lower Level Personality Traits</i>	Spearman koreliacijos koeficientas – r_s / <i>Spearman correlation coefficient – r_s</i>	
	Polinkis išvykti iš šalies / <i>Propensity to Leave Country</i>	Pasitenkinimas gyvenimu šalyje / <i>Satisfaction with One's Country</i>
Smalsumas / <i>Inquisitiveness</i>	–0,017	0,042
Kūrybingumas / <i>Creativity</i>	0,052	0,043
Neįprastumas / <i>Unconventionality</i>	0,046	0,107*
Altruizmas / <i>Altruism (versus antagonism)</i>	–0,234**	0,208**

a) ** Koreliacija statistiškai reikšminga, kai $\alpha = 0,01$; * koreliacija statistiškai reikšminga, kai $\alpha = 0,05$.

b) ** *Correlation is significant with $\alpha = 0.01$* ; * *Correlation is significant with $\alpha = 0.05$* .

Rezultatų aptarimas

Kai kurie tyrimo rezultatai sutampa su kitų tyrėjų rezultatais. Kaip ir M. Jokelos (2009) atliktas tyrimas, šis tyrimas atskleidė, kad mažiau migruoti linkę žmonės pasižymi didesniu sutarimumu. Manoma, kad individai, pasižymintys didesniu sutarimumu, puoselėja ryšius su bendruomene, draugais ir artimaisiais, dėl to mažiau linkę keisti gyvenamąją vietą nei žmonės, pasižymintys mažesniu sutarimumu (Jokela, 2009). Tai patvirtina ir B. S. Boneva ir kt. (1998) tyrimai Albanijos jaunimo imtyje. Be to, tyrimas atskleidė, kad išvykti labiau linkę tie, kurie pasižymi šiais žemesnio lygio bruožais: mažesniu atlaidumu, švelnumu, lankstumu ir kantrumu. Tai reiškia, kad pasilikti gyventi Lietuvoje linkę asmenys, kurie yra geranoriški kitiems, nelinkę griežtai kitų vertinti, siekia kompromisų, vengia ginčų ir linkę priimti kitų pasiūlymus, net jei šie neracionalūs, taip pat tie, kurie puikiai tvardosi. Šiomis savybėmis pasižymintys žmonės gyvendami Lietuvoje jaučia didesnę pasitenkinimą.

Nustatyta, kad iš šalies išvykti linkę žmonės yra mažiau drausmingi, tai patvirtina A. S. Camperio Ciani ir kt. (2007) tyrime nustatytą ryšį tarp polinkio neišvykti ir didesnio drausmingumo (sąmoningumo) bei E. Paulauskaitės ir kt. (2010) tyrimu nustatytą mažesnę ketinančiųjų išvykti drausmingumą (sąmoningumą), lyginant su tais, kurie neketina išvykti. Nustatyta, kad mažiau drausmingi (sąmoningi) žmonės labiau toleruoja neapibrėžtumą (Feist, 1999; Spilka et al., 2003, cit. remiantis Saroglou, 2006). Tikėtina, kad į kitą šalį gyventi išvykstantys žmonės patiria didesnę neapibrėžtumą, taigi tai paaiškina mažiau drausmingųjų polinkį išvykti, lyginant su drausmingesniais. Tyrimo rezultatai iš dalies prieštarauja kito Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatams. L. Šeibokaitė ir kt. (2009) atskleidė, kad išvykusios moterys yra drausmingesnės, lyginant su likusiomis Lietuvoje. Autorės tai interpretuoja kaip galimą didesnę moterų lankstumą ir gebėjimą prisitaikyti pakitusiomis sąlygomis išvykus (Šeibokaitė ir kt., 2009). Tai patvirtina ir J. D. Villarroel (2011) atliktas tyrimas.

Tyrimas atskleidė, kad polinkis išvykti neigiamai susijęs su šiais disciplinotumo žemesnio lygio bruožais: organizuotumu, stropumu ir perfekcionizmu. Tai reiškia, kad

išvykti iš šalies labiau linkę nerūpestingi žmonės, pasižymintys mažesniu drausmingumu, menkai motyvuoti siekti rezultatų ir nelinkę stropiai dirbti, ne kruopštūs, labiau linkę toleruoti savo klaidas. Stropesni, t. y. labiau motyvuoti siekti rezultatų ir linkę sunkiai dirbti, yra labiau patenkinti gyvenimu Lietuvoje. Kiti drausmingumo žemesnio lygio bruožai ir pats drausmingumas su pasitenkinimu nesusiję. Taigi, nors tvarką mėgstantys, kruopštūs ir smulkmeniški žmonės labiau linkę pasilikti, pasilikę jie nebūtinai jaučiasi patenkinti.

Kai kurie rezultatai prieštarauja kitų autorių atliktų tyrimų rezultatams. Priešingai nei nustatė M. Jokela ir kt. (2008), šiame tyrime nenustatyta, kad noras išvykti susijęs su mažesniu emocionalumu. Šį skirtumą galima būtų paaiškinti tuo, kad tyrimuose taikytos skirtingos emocionalumo skalės. Nors šios skalės turi daug panašumų, į HEXACO PI-R emocionalumo skalę įtraukti prisirišimo prie kitų žmonių ir kitų palaikymo poreikio komponentai, o į M. Jokela ir kt. (2008) tyrime taikytą skalę šie komponentai neįtraukti. Atsižvelgiant į tai ir į polinkio išvykti sąsajas su emocionalumo žemesnio lygio bruožais (reikšmingas neigiamas ryšys nustatytas tik su priklausomumu ir jausmingumu), galima teigti, kad būtent kitų palaikymo poreikis ir siekis jausti stiprius emocinius ryšius su kitais žmonėmis yra tie veiksniai, kurie susiję su didesne tikimybe, kad žmogus neišvyks, o šių savybių nebuvimas – priešingai, su didesniu polinkiu migruoti.

Nors emocionalumas, priešingai nei polinkis išvykti, nesusijęs su pasitenkinimu šalimi, kai kurie šio veiksnio žemesnio lygio bruožai nusako tam tikras pasitenkinimo šalimi tendencijas. Tyrimas atskleidė, kad bailesni žmonės jaučia mažesnę pasitenkinimą gyvendami Lietuvoje. Tai, kad ryšys su pasitenkinimu nustatytas, o su polinkiu išvykti – ne, gali reikšti, kad bailesni gali bijoti tiek pasilikti Lietuvoje, tiek ir išvykti. Įdomu tai, kad nors labiau nuo kitų priklausomi žmonės nėra linkę išvykti, su pasitenkinimu šalimi tai nesusiję. Tai gali reikšti: nors priklausomi nuo kitų žmonės išvyksta rečiau, pasilikę jie nebūtinai jaučiasi patenkinti. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad polinkis išvykti ir pasitenkinimas susiję su jausmingumu – polinkiu emociškai priklausyti nuo kitų. Šis polinkis gali lemti didesnę pasitenkinimą ir mažesnę polinkį išvykti.

Kitų autorių tyrimuose nustatytas ryšys tarp polinkio išvykti ir didesnio ekstravertiškumo (Silventoinen et al., 2008; Camperio Ciani et al., 2007) bei didesnio atvirumo patyrimui (Jokela, 2009; Camperio Ciani et al., 2007), tačiau šiame tyrime ryšys tarp šių bruožų ir polinkio išvykti nenustatytas. Tai gali lemti šalių, kuriose atlikti tyrimai, kultūriniai ir ekonominiai skirtumai. Minėtų autorių tyrimai atlikti šalyse, kurios yra labiau išsivysčiusios ir ekonomiškai stabilesnės nei Lietuva, tokiose kaip Suomija, Jungtinės Amerikos Valstijos, Italija. Tai gali reikšti, kad šių šalių gyventojai migruoja skatinami poreikio ieškoti naujų saviraiškos būdų, naujų, neįprastų erdvių, kuriose galės geriau save įprasminti, o Lietuvoje šios vidinės paskatos nėra lemiamas motyvas išvykti. Vis dėlto šio tyrimo rezultatai iš dalies prieštarauja kito lietuvių autorių atlikto tyrimo rezultatams. L. Šeibokaitė ir kt. (2009) atskleidė, kad išvykusios lietuvės yra ekstravertiškesnės už gyvenančias Lietuvoje. Tai galima būtų paaiškinti tuo, kad gyvenimas užsienio šalyje didina pasitikėjimą savimi (Villarroel, 2011), kartu didėja ir ekstravertiškumas.

Nors ekstravertiškumas nesusijęs su polinkiu išvykti, vienas šio veiksnio žemesnio lygio bruožų – socialinė savivertė – neigiamai susijęs su šiuo polinkiu. Tai reiškia, kad labiau patenkinti savimi ir manantys turį kitiems patinkančių savybių asmenys mažiau linkę išvykti ir atvirksčiai. Labiau išreikšti žemesnio lygio socialinės savivertės bei socialinės drąsos bruožai susiję ir su didesniu pasitenkinimu gyvenimu šalyje. Labiau patenkinti yra tie, kurie pasitiki savimi įvairiose socialinėse situacijose ir mėgsta būti lyderio pozicijoje, bei tie, kurie dažniau jaučiasi optimistiškai, yra entuziastingi, energingi, tačiau tokių žmonių siekio išvykti tendencijos neišryškėja, tai reiškia, kad jie gali būti linkę tiek išvykti, tiek pasilikti, nepaisant pasitenkinimo šalimi lygio.

Atvirumo patyrimui bruožas, kuris nesusijęs su polinkiu išvykti, nesusijęs ir su pasitenkinimu. Išryškėja tik viena tendencija – labiau patenkinti gyvenimu šalyje jaučiasi tie, kurie yra linkę priimti netradicinius dalykus, yra imlūs idėjoms, kurios gali pasirodyti keistos ar radikaliai. Vis dėlto, nepaisant didesnio pasitenkinimo, vieni jų gali būti linkę išvykti, kiti – pasilikti.

Tyrimas atskleidė, kad migruoti labiau linkę žmonės, pasižymintys mažesniu sąžiningumu ir nuolankumu. Kadangi tyrime taikytas santykinai naujas HEXACO PI-R šešių faktorių asmenybės klausimynas, o šis bruožas ankstesniuose su šia problema susijusiuose tyrimuose netyrinėtas ir niekur neminimas, kitų autorių darbuose polinkio išvykti ir šio bruožo sąsąjį aptikti nepavyko. Su polinkiu išvykti neigiamai susiję yra šie sąžiningumo ir nuolankumo žemesnio lygio bruožai: nuoširdumas, teisingumas ir paprastumas. Tai reiškia, kad išvykti iš Lietuvos labiau linkę norintieji mėgautis turtais ir privilegijomis ir tai demonstruoti kitiems. Taip pat labiau linkę išvykti mėgstantieji manipuliuoti kitais, kad gautų naudos. F. Osella ir C. Osella (2000) savo antropologinėje analizėje atskleidė, kad iš šalies išvyksta daugiausiai tie vyrai, kurie siekia lengvo uždarbio ir nori mėgautis prabanga bei turtais. Autoriai šią tendenciją sieja su daugelį metų trukusiu nedarbu ir nepriteklumi.

Sąžiningumas ir nuolankumas teigiamai susiję su pasitenkinimu gyvenimu šalyje. Su pasitenkinimu teigiamai susiję ir visi žemesnio lygio bruožai, neigiamai susiję su polinkiu išvykti. Tai reiškia, kad tie, kurie nėra linkę manipuliuoti kitais, vengia apgavysčių ir korupcijos, nėra suinteresuoti turėti didelių turtų, yra kuklūs ir nepretenzingi, labiau patenkinti gyvenimu šalyje, nei tie, kurie pasižymi priešingomis savybėmis.

Tyrimas atskleidė, kad iš šalies mažiau linkę išvykti altruistiški žmonės, užjaučiantys kitus, vengiantys kitiems kenkti, dosnūs tiems, kuriems reikia pagalbos. Šiomis savybėmis pasižymintys žmonės yra labiau patenkinti gyvenimu Lietuvoje. Tie, kurių negąsdina galimybė ką nors nuskriausi, yra labiau linkę išvykti ir jie jaučia mažesnę pasitenkinimą gyvenimu savo šalyje.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad ir polinkis išvykti iš Lietuvos, ir pasitenkinimas gyvenimu Lietuvoje yra susiję su asmenybės bruožais. Tai gali reikšti, kad išvykimo iš Lietuvos tendencijas reikėtų aiškinti ne tik socialiniais-ekonominiais, bet ir psichologiniais-asmenybiniais veiksniais. Be to, nors egzistuoja neigiamas ryšys tarp pasitenkinimo gyvenimu šalyje ir polinkio išvykti, tyrimas atskleidė, kad tam tikros savybės susijusios su polinkiu išvykti, nepaisant pasitenkinimo gyvenimu šalyje, be to, tam tikromis savybėmis pasižymintys žmonės yra labiau patenkinti ar nepatenkinti gyvenimu Lietuvoje, nors sąsąjį su polinkiu išvykti neaptikta.

Išvados

1. Polinkis išvykti iš šalies yra neigiamai susijęs su šiais asmenybės bruožais: sąžiningumu ir nuolankumu, emocionalumu, sutariamumu ir drausmingumu.
2. Pasitenkinimas gyvenimu šalyje yra teigiamai susijęs su šiais asmenybės bruožais: sąžiningumu ir nuolankumu, ekstraversija ir sutariamumu.
3. Polinkio išvykti ir pasitenkinimo gyvenimu šalyje sąsajos su asmenybės bruožais iš dalies sutampa, tačiau ne visais atvejais.

*Gauta 2012 05 04
Pasirašyta spaudai 2012 08 22*

Literatūra

- Aidan, S. T., Taciano, L. M. (2011). Migration change model: Exploring the process of migration on a psychological level. *International Journal of Intercultural Relations* 35: 818–832.
- Ashton, M. C., Lee, K. (2009). An investigation of personality types within the HEXACO personality framework. *Journal of Individual Differences* 30: 181–187.
- Bhugra, D., Ayonrinde, O. (2004). Depression in migrants and ethnic minorities. *Advances in Psychiatric Treatment* 10: 13–17.
- Bhugra, D., Jones, P. (2001). Migration and mental illness. *Advances in Psychiatric Treatment* 7: 216–222.
- Boneva, B. S., Frieze, I. H. (2001). Toward a concept of migrant personality. *Journal of Social Issues* 57: 477–491.
- Boneva, B. S., Frieze, I. H., Ferligoj, A., Jarošova, E., Pauknerova, D., Orgocka, A. (1998). Achievement, power, and affiliation motives as clues to (e)migration desires: A four-countries comparison. *European Psychologist* 3 (4): 247–254.
- Boneva, B. S., Frieze, I. H., Ferligoj, A., Jarošova, E., Pauknerova, D., Orgocka, A. (1997). East-West European migration and the role of motivation in emigration desires. *Migracijske Teme* 13 (4): 335–361.
- Camperio Ciani, A. S., Capiluppi, C., Veronese, A., Sartori, G. (2007). The adaptive value of personality differences revealed by small island population Dynamics. *European Journal of Personality* 21: 3–22.
- Castles, S., Miller, M. J. (2003). *The Age of Migration*. New York: Guilford Press.
- Čiarnienė, R., Kumpikaitė, V., Taraškevičius, A. (2009). Makroekonominė veiksmų poveikis žmonių migracijos procesams: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Ekonomika ir vadyba: Kauno technologijos universitetas* 14: 553–559.
- Dapkus, M., Matuzevičiūtė, K. (2008). Lūkesčių įtaka emigracijai. *Ekonomika ir vadyba*, p. 343–349.
- Daugėla, V., Kazlauskienė, A., Snieška, V. (2000). Darbo jėgos migracijos priežastys ir migracijos pobūdis Lietuvoje. *Ekonominė inžinerija* 4 (19): 17–22.
- Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija [dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų]. (2006). *Europos Sąjungos oficialusis leidinys* 2006/962/EB, p. 10–18.
- Frieze, I., Boneva, B., Sarlija, N., Horvat, J., Ferligoj, A., Kogovsek, T., Miluska, J., Popova, L., Korobanova, J., Sukhareva, N., Erokhina, L., Jaroseva, E. (2004). Psychological differences in stayers and leavers: Emigration desires in Central and Eastern European university students. *European Psychologist* 9 (1): 15–23.
- Giannelli, G. C., Mangiavacchi, L. (2010). Children's Schooling and Parental Migration: Empirical Evidence on the "Left Behind" Generation in Albania. *Review of Labour Economics and Industrial Relations* 24: 76–92.
- Giles, C. G. (2002). *Advanced Research Methods in Psychology*. London: Routledge.
- Glinskienė, R., Petuškiene, E. (2009). Pasaulinės ekonominės krizės poveikis lietuvių reemigracijos ir protų nutekėjimo procesams. *Ekonomika ir vadyba* 14: 763–771.
- Jokela, M. (2009). Personality predicts migration within and between U.S. states. *Journal of Research in Personality* 43: 79–83.
- Jokela, M., Elovainio, M., Kivimäki, M., Keltikangas-Järvinen, L. (2008). Temperament and migration patterns in Finland. *Psychological Science* 19: 831–837.
- Karalevičienė, J., Matuzevičiūtė, K. (2009). Tarptautinės emigracijos ekonominių priežasčių analizė Lietuvos pavyzdžiu. *Ekonomika ir vadyba* 1 (14): 43–151.
- Kuzmickaitė, D. (2005). *Teoriniai tarptautinės emigracijos diskursai*. Pranešimas seminare „Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai“. Kaunas, p. 4–7.
- Labanauskas, L. (2006). „Protų nutekėjimo“ problema Lietuvoje: medikų emigracija. *Filosofija. Sociologija* 2: 27–34.
- Lu, M. (1999). Do people move when they say they will? Inconsistencies in individual migration behavior. *Population and Environment* 20: 467–488.

- Martinaitis, Ž., Žvalionytė, D. (2007). Emigracija iš Lietuvos: ką žinome, ko nežinome ir ką turėtume žinoti? *Mokslo darbai: Politologija* 3 (47): 112–134.
- Maslauskaitė, A., Stankūnienė, V. (2007). *Šeima abipus sienų. Lietuvos transnacionalinės šeimos genezė, funkcijos, raidos perspektyvos*. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas.
- Osella, F., Osella, C. (2000). Migration, Money and Masculinity in Kerala. *The Journal of the Royal Anthropological Institute* 6 (1): 117–133.
- Paulauskaitė, E., Šeibokaitė, L., Endriulaitienė, A. (2010). Big Five Personality Traits Linked with Migratory Intentions in Lithuanian Student Sample. *International Journal of Psychology: A Biopsychosocial Approach* 7: 41–58.
- Pilietinės visuomenės institutas. (2005). *Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai*. Vilnius.
- Saroglou, V. (2006). Religious Bricolage as a Psychological Reality: Limits, Structures and Dynamics. *Social Compass* 53 (1): 109–115.
- Silventoinen, K., Hammar, N., Hedlund, E., Koskenvuo, M., Ronnema, T., Kaprio, J. (2008). Selective international migration by social position, health behaviour and personality. *European Journal of Public Health* 18: 150–154.
- Stulgienė, A., Daunorienė, A. (2009). Migracijos poveikis darbo jėgos rinkos pusiausvyrai. *Ekonomika ir vadyba* 14: 984–992.
- Šeibokaitė, L., Endriulaitienė, A., Markšaitytė, R. (2009). The Portrait of New Lithuanian Emigrants: Integrative Model of Psychological & Social Factors. *Representation expression and identity: interdisciplinary perspectives*. Tina Rahimy (ed.). Oxford: The Inter-Disciplinary Press, p. 169–188.
- Šileika, A., Gruževskis, B., Zabarauskaitė, R., Giedraitytė, M., Lazdauskas, T., Jusaitė, V., Junevičius R. (2008). *Vaičių, kurių tėvai išvyko iš Lietuvos, psichologinių ir socialinių gerovės veiksnių tyrimas*. Vilnius: Darbo ir socialinių tyrimų institutas.
- Truskauskaitė, I., Kaniušonytė, G., Kratavičienė, R., Kratavičiūtė-Ališauskienė, A. (2011). Lietuviškosios HEXACO PI-R versijos psichometrinės charakteristikos. *Mokslo darbai. Psichologija* 44: 104–118.
- Vladicescu, N., Cantarji, V., Jigau, I. (2008). *The Impact of Migration and Remittances on Communities, Families and Children in Moldova*. United Nations Children's Fund (UNICEF), Division of Policy and Practice, Working paper.
- Villarroel, J. D., Vizcarra, M. T., Camino, I., Aristizabal, P. (2011). International mobility and psychological factors: a related study for teacher training. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 30: 2124–2128.

INTERNATIONAL MOBILITY AND PERSONALITY TRAITS

Goda Kaniušonytė, Inga Truskauskaitė, Lina Gervinskaitė

Summary

International mobility or migration is becoming increasingly common, bringing positive and negative consequences to people who migrate, their families and whole countries. In Lithuania emigration, when people leave to live abroad for shorter or longer periods is much bigger than immigration or re-emigration. On one hand emigration can increase income level of individuals who emigrate and their families, emigrants' psychological flexibility, self-confidence (Villarroel, 2011). On other cases emigration can have complex negative consequences such as psychological stress (Bhugra, Jones, 2001), emigrants' diminished self-reliance (Bhugra, Ayonrinde, 2004), the need for the family to deal with role changes (Giannelli, Mangiavacchi, 2010; Vladicescu, 2008), risk for children to develop behavior and emotional difficulties (Maslauskaitė, Stankūnienė, 2008; Šileika ir kt., 2008).

Emigration motives have been studied for a decade in Lithuania (Čiarnienė ir kt., 2009; Dapkus, Matuzevičiūtė, 2008; Martinaitis, Žvalionytė, 2007; Daugėla ir kt., 2000) and the results show that one of the reasons for emigration is economical and financial situation in Lithuania (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009). However, there are studies which reveal that environmental factors cannot fully explain migration motives (Boneva, Frieze, 2001; Boneva et al. 1997, 1998). International mobility is

related to personality traits (Silventoinen et al, 2008), but studies in different countries reveal differing results (Jokela et al., 2008, Jokela, 2009, Silventoinen, 2008). Considering these aspects and the lack of research analysing relations between personality and emigration motives, there is a need for research analyzing relations between personality traits, satisfaction with Lithuania and to propensity to leave.

The aim of this study: To evaluate how international mobility is related to personality traits.

Method: The research participants were 369 students (278 women – 75 % and 91 men – 25 %), aged 19–28, from different study programs in two universities. They were asked to complete Lithuanian version (Truskauskaitė ir kt., 2011) of six-factor HEXACO PI-R (Ashton, Lee, 2009), Propensity to leave country scale (Cronbach $\alpha = 0.82$) and Satisfaction with one's country scale (Cronbach $\alpha = 0.83$) developed by authors.

Results: *Personality traits and propensity to leave country.* Results show that propensity to leave one's country is negatively related to four personality traits: Honesty-Humility, Emotionality, Agreeableness and Conscientiousness. Results reveal that propensity to leave is negatively related to these lower level personality traits: Forgivingness, Gentleness, Patience, Flexibility. It means that people who are inclined to stay in Lithuania are friendly towards other people, reluctant to judge others harshly, avoid arguments and those who has tendency to remain calm easier. Study results also reveal that people who have strong need for emotional support from others and tendency to feel strong emotional attachments with others are less likely to emigrate.

Moreover results show that propensity to leave is negatively related with these lower level traits of Conscientiousness: Organisation, Diligence, Perfectionism. People who have higher tendency to leave country, tend to be more careless, has less self-discipline, low achievement motivation, don't have a tendency to work hard. Lower level trait of Extraversion – Social self-esteem – had negative relation to propensity to leave what shows that people who are generally satisfied with themselves and consider themselves to have likable qualities have a lower propensity to leave their country.

Relationships between personality traits and satisfaction with one's country. Results show that satisfaction with one's country is positively related to Agreeableness, Extroversion, Honesty-Humility and with all its lower level traits. People, who avoid manipulating others for personal gain, feel little temptation to break rules, are uninterested in lavish wealth and luxuries, and feel no special entitlement to elevated social status, are more satisfied with their country. People who are more Extroverted, that is feel positively about themselves in different social situations, like to be in a leader role and often experience positive feelings of enthusiasm and energy, tend to be more satisfied with their country. Higher satisfaction with the country is related to a tendency to work hard, to be receptive to new and unconventional ideas, to feel less fearfull.

Comparison between personality traits relationships with propensity to leave and personality traits relationships with satisfaction with one's country. As expected, the study results show that people who are more satisfied with their country are less likely to leave. Nonetheless, not in all cases higher satisfaction means lower propensity to leave. Emotionality trait is negatively related to propensity to leave, but it has no rela-

tion to satisfaction with one's country. Extraversion is positively related to satisfaction with one's country, but it is not related to propensity to leave.

Study results reveal different relationships between propensity to leave, satisfaction with one's country and lower level personality traits. People, who tend to be more fearful, feel less satisfied with their country, but no relation between Fearfulness and propensity to leave was found. People who are more dependent, need more emotional support from others, are less likely to leave the country but this doesn't influence their satisfaction with the country. Higher Sentimentality, tendency to feel strong emotional bonds with others is related to both – higher satisfaction with the country and propensity tendency to leave. Moreover, the results show that people who are more altruistic, has a tendency to be sympathetic and soft-hearted toward others, feel more satisfied with their country and they have lower propensity to leave.

The results showed that propensity to leave Lithuania and satisfaction with one's life in Lithuania were related to personality traits. It means that reasons for leaving Lithuania has to be explained by personality factors as well as social-economic factors. Although satisfaction with one's country negatively correlates with propensity to leave, the results show that regardless of satisfaction some personality traits can have impact on the propensity to leave. Moreover, results indicate that people with particular traits are more prone to feeling satisfied or dissatisfied with their life in Lithuania, regardless of their propensity to leave.

Conclusions: 1) Propensity to leave country is negatively related to honesty-humility, emotionality, agreeableness and conscientiousness; 2) Satisfaction with One's country is positively related to honesty-humility, extraversion and agreeableness; 3) Propensity to leave country and Satisfaction with One's country are partly related to the same personality traits, but not in all cases.